

Vážení vyučující,

Předkládáme Vám metodický list k letáku "Já nejsem rasista. A Ty?", který vznikl za spolupráce In IUSTITIA, o. p. s. a MČ Praha 8 v rámci projektu *Osmička proti rasismu a xenofobii*.

Leták se skládá z 2 částí – a) pro žáky a žákyně (str. 1 – 5) a b) pro rodiče (str. 6 – 8). Část pro rodiče je možné odstříhnout a s částí pro žáky a žákyně můžete pracovat ve výuce. V tomto metodickém listu naleznete potřebné informace pro práci s jednotlivými cvičeními a otázkami.

Chcete-li si přečíst více a inspirovat se aktivitami pro práci s tématy multikulturní výchovy, doporučuji vám následující publikaci: Jirásková, V., Holá, A., Kadlecová, Š., Kalibová, K. Já a oni jsme my. Nápady a náměty pro multikulturní výchovu: předsudky, stereotypy, násilí z nenávisti a aktivní svědek. In IUSTITIA, Praha: 2012.

Publikace je dostupná zde: <http://www.in-ius.cz/pro-skoly/vzdelavaci-materialy/ja-a-oni-jsme-my.html>

Přeji vám mnoho zdaru při práci s tématy rasismu a xenofobie a při podpoře aktivních občanských postojů ve vaší škole.

Mgr. Šárka Kadlecová,
In IUSTITIA, o. p. s., odd. vzdělávání
Email: koordinator@in-ius.cz
Tel.: 773 177 844
www.in-ius.cz

• STRANA 2 - ZÁKLADNÍ POJMY

Otázky 1 – 4

Cíl: Žák definuje pojmy předsudek, rasismus a diskriminace. Žák vnímá projevy xenofobie, rasismu, homofobie a diskriminace.

Čas: 20 min

Popis: Žáci a žákyně rozstříhají pojmy diskriminace, rasismus, předsudek a jejich definice ze strany 4. Pojmy přiřadí k definicím a nalepí/přepíší do okénka pod jednotlivými příběhy.

Řešení

DISKRIMINACE

- méně příznivé zacházení s jednotlivcem nebo skupinou osob z důvodu rasy, etnického původu, národnosti, pohlaví, sexuální orientace, věku, zdravotního postižení, náboženského vyznání, víry či světového názoru.

PŘEDSUDEK

- předpojatý postoj k nějakému objektu (člověku, skupině, etniku, národu, ale i problému či situaci), nezakládá se na osobní zkušenosti.

RASISMUS

- přesvědčení, že lidé určité barvy pleti/rasy jsou nadřazeni či podřazeni ostatním; často se projevuje negativním chováním vůči podřízené skupině.

Otázka 5

Popis: Otázku můžeme uvést příkladem z médií či příběhem, který jsme prožili či který vymyslíme. Žáci a žákyně poté dostanou čas na samostatnou práci – psaní. Vyzveme dobrovolníky, ať se podělí o příběh/situaci se třídou. Na závěr položíme otázku týkající se vlivu podobných situací/chování na jednotlivce a společnost. Můžeme též zkusit hledat řešení pomocí otázek: *Co by bylo možné dělat v takových situacích? Kdo by měl zasáhnout? Kde můžeme hledat pomoc?*

• STRANA 3 - AKTIVNÍ SVĚDEK

Cíl: Žák ilustruje vztahy v kolektivu, v němž dochází k šikaně. Žák popíše roli aktivního svědka.

Čas: 20 min

Popis: Žáci a žákyně vystříhnou postavičky aktivního a pasivního svědka. Zeptáme se, jak si představují jejich chování. Poté třídě sdělíme, že v příběhu, který přečteme, bude vystupovat někdo, kdo se zachoval jako pasivní svědek a někdo jako aktivní svědek.

Informace

Základním pojmem pro práci s rolí aktivního svědka je tzv. *efekt přihlížejícího*. Efekt přihlížejícího (z angl. bystander effect) je jedním z dobře prokázaných objevů sociální psychologie. Stane-li se více osob svědky mimořádné situace (např. dopravní nehody, zdravotního problému jiné osoby, rvačky na ulici), je méně pravděpodobné, že jednotlivci zasáhnou. // V mimořádné situaci zmírňuje přítomnost ostatních svědků motivaci pomoci.

Aktivní postoj svědků projevů předsudků, násilí či šikany může zásadně ovlivnit další vývoj takového jednání i vztahy ve třídě. Chceme-li tuto roli žáků podpořit, je třeba nejdříve pomocí pozorování, diskuzí či dotazníků zmapovat, jak se vlastně přihlížející v určitých situacích chovají. Poté identifikujeme žádoucí zásah přihlížejících. Co může v určité situaci udělat dospělý? Co žák/žákyně? Co považujeme za správné jednání? Následně popíšeme překážky, které mohou svědka odradit od jednání. Nakonec definujeme normy očekávaného chování přihlížejících. Zároveň je důležité nastavit ve škole mechanismy ochrany svědků. (Stueve et al., 2006) Na aktivitu přihlížejícího má velký vliv i celkové otevřené, demokratické klima školy, soudržnost skupiny a osobní pocit příslušnosti k ní.*

• STRANA 4 – 3 KROKY AKTIVNÍHO SVĚDKA

Cíl: Žák vysvětlí jednotlivé kroky, které vedou k podpoře role aktivního svědka. Žák navrhne možnosti řešení konfliktů ve třídě a zdůvodní, kam by se obrátil pro pomoc. Žák reaguje na projevy nenávisti, násilí a šikany v třídním kolektivu.

Čas: 20 min

Popis: KROK 1 – Postupujeme podle instrukcí v letáku. První otázky mohou být zpracovány písemně, výtvarně či probrány v diskuzi. KROK 2 – Žáci a žákyně si přečtou příběh a ve skupinách diskutují, jak by reagovali. Každá skupina prezentuje své rozhodnutí před ostatními. KROK 3 – Vyučující vede diskuzi, během níž žáci a žákyně mluví o možných řešeních nebezpečných/naléhavých situací ve škole i mimo ni. Na závěr zopakují a zapíší důležité kontakty pro přivolání pomoci.

Informace

Tři kroky aktivního svědka*

Navrhovaný postup, jak o efektu přihlížejícího mluvit a podporovat roli aktivního svědka, jsme shrnuli do následujících tří kroků:

Krok 1: Víím, že pomáhat je důležité

Diskutujeme s žáky o různých možnostech, jak v případě nouze pomoci. Motivujeme žáky k přemýšlení o tom, jak se cítí člověk, jemuž je ubližováno, a) když mu nikdo nepomůže, b) když mu někdo pomůže. Vysvětleme jim, že aktivní

svědek může situaci pozitivně změnit. Ujistěme žáky, že dospělí jim budou oporou. Uvedme příklady z dějin i současnosti, kdy lidé někomu pomohli. Mluvme o odpovědnosti lidí za to, co se děje v jejich okolí. Oceňujme pomáhající chování.

Krok 2: Přemýšlím, co udělám, když...

Zamysleme se nad typy situací, při nichž se žáci mohou ocitnout v pozici přihlížejícího. Nechme žáky a žákyně představit si jejich reakce. Zahrajme si scénáře podobné reálnému životu a nacvičme si, jak mohou žáci zasáhnout. Jako vyučující navrhneme, co je dobré udělat v konkrétních situacích. Zdůrazněme důležitost vlastní bezpečí.

Krok 3: Umím přivolat pomoc

Zopakujme možnosti, na koho se v krizové situaci obrátit ve škole i mimo ni. Ověřme, že žáci a žákyně znají důležitá telefonní čísla a jména důležitých osob. Znovu jim připomeňme vlastní bezpečí. Mluvme o příkladech situací, kdy mohou pomoci sami a kdy je lepší přivolat dospělé.

*Více informací k tématu efektu přihlížejícího a role aktivního svědka naleznete v publikaci *Já a oni jsme my* na str. 21 – 26.

(Jirásková, v., Holá, A., Kadlecová, Š., Kalibová, K. *Já a oni jsme my. Nápady a náměty pro multikulturní výchovu: předsudky, stereotypy, násilí z nenávisti a aktivní svědek*. In IUSTITIA, Praha: 2012.)

Publikace je dostupná zde: <http://www.in-ius.cz/pro-skoly/vzdelavaci-materialy/ja-a-oni-jsme-my.html>

Zpracovala: Mgr. Šárka Kadlecová